

ДІЛО

Виходить щоденно рано.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
 Львів, Ринок 10, II. поз.
 Konto пошт. шл. 143 322.
 Адреса тел. „Діло—Львів“.
 Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.

ПЕРЕДПАТА
 Місячно в краю 2500 мп.
ЗА ГРАНИЦЮ:
 В Америці 1 дол., Франції, Голландії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лір. Німеччині 3000 п. марок, Швейцарії 30 ш. фр., Чехословаччині 30 ч. кор. Румунії 50 лей. Голландії 50 гульденів, Австрії 3 000 шп. Зміна адреси 100 мп.

В справі оголошеня вертатися до Адміністрації.
 ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА 100 мп.

Видає: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“.

Начальний редактор: ФЕДЬ ФЕДОРЦІВ.

Найдевшавий нагами одаті муніципалітету, мішочок і діточка тішки у фразі **ШМОДА І БІКЕРСОН**
 Львів, вул. Краківська 17. — Філія: вул. М. 2. Краківська 2. 2-3
 Замовлення з найкращими кредитами і за готівкою матеріалів поштою до міста. Містові футра, футра до подорожі і бунди на складі.

Львів, 24 жовтня 1922.

Видернати! В часописній термінології останніх днів утерлася фраза в ролі „Галичина на вульгари“. Не вхолючи в те, на скільки така фраза оправдана, важко назвати атмосферу, в якій живемо — нормальною. Бо улам собі тільки, що по периферіях краю агітують оружені відьки до голови ватаги, а за ними черепашиним кроком посуваються віддани польського війська і поліції, які до речі кажучи, ніяк чогось не можуть доявити хочби одного оруженого іздця, але зате мають нагоду „вагоново“ внарештувати безборонне українське населення, який заповнені усі польські тюрми... Продовж і вишир Східної Галичини проходить дува пожарів, в яких гине дорібок сідано-галицьких обшарників. Польська поліція не приловляла ще ні одного паля, але „банди“ підмішувать за те українські кулі гуртом о „ітні“ інституції у Львові і на провінції. Від кулі невідомого заговорника гине редактор „Рідного Краю“ Сидір Твердохліб, а в слід за тим йдуть арештування, яких жертвою паде в першу чергу редакція „Діла“ видаючи двох своїх видних членів в тюремні мури.

Бо головню тільки кругом себе! За нами тисячеліття історичного життя. Тисячеліття безупинної боротьби за право вільного віддиху, за право людини і Нації. За нами тисячелітня культура одерта на кращик зразках класичної Гелляди, Візантії і Заходу, за нами самобутна культура народу, яка єдина наша діла і сумерками доісторичної, дохристиянської епохи. Ми пережили той світлий момент „Слушного часу“, коли валитенський, сорокміліонний народ на усіх своїх землях зрівняв до нового соняшного лету, ми були акторами і статистами великої Містерії.

Гранітна скеля осталася, хоч тут і там поперезано її гру і воззостоятся непохитні дали.

Хто має чутке ухо, хай прислухається до цієї мовчанки, якою окутане східно-галицьке село. Те злиденне, до тла виснажене село, яке протягом останніх трьох літ перенесло на собі тільки експериментів!

студ. Семянчука, Бориса, двох Лашіних, Весилковського, Панчака, учителя Комашицького, редактора Чепигу, проф. Заславського і ин.

Ревізії в арештування у Львові і на провінції.

Дня 22 жовтня передано ревізію в помещканні д-ра Григорія Нічки і Теодозія Ковальського у Львові.

В Сокалі арештовано учеників-пластуників, між якими ученика Зеняка вивезено до Львова. Також арештовано студ. Тричку і д-ра Кіцулу, цього останнього арештовано в суді підчас розправ, в якій він виступав як оборонець.

В Раєві руській арештовано українського учителя Евліана Пліолевича в підозрінню о участь в підпалах. В повізлі під Станиславо-вом арештовано студ. Ярослава Салавича, за те тільки, що говорив по українськи.

З Бережан. Дня 20, ц. м. переведено нічій турси в Бережанах у 6. посла Т. Старуха, д-ра М. Західного дома і в канцелярії на „Українській Бесіці“ у д-ра Беака, Замошак, Севдєнських, Гурала і Клецора. У д-ра Західного пугали жінку, де муж перековує зброю. Дня 21, ц. м. вертаючого з Козова (з розповіді о. Петрайського) але д-ра Західного подержано на 22 жовтня в Бережанах і відправлено до комісаряту поліції, де передано основну особисту ревізію і звільнено.

В Дрогобичі арештовано балетову трупу українських національних танців Авраменка, а іменно: Василя Авраменка, Андрія Давиденка, Теодора Мацяка, Ол. Благодіра, Зоню Пенстаківну і Анну Грестаківну. Арештованих поліція мала замір вислати до Гусятина, але за інтервенцією деяких осіб цей замір змінено. Дня 22 жовтня передано ревізію на Ялівці в помещканні арт. малярів Павла Ковжуна, Р. Лисовського і архітекта В. Сіцінського. Скофисковано фотогр. карти П. Ковжуна. Причини ревізії невідомі.

З Любачевщини.

Від деякого часу тишиться Любачів і околиця постійною гостинною тайних агентів зі Львова. Скрізь масові ревізії. Дня 13, ц. м. переведено ревізії в м. Олешичах у о. Макара, учит. Глови, студ. Грива Козія і інших. Не знайдено однак нічого. Це само повторилося 14, ц. м. в Чесанові в „Торговельній Спільноті“ і в „Народнім Домі“. Тогож дня переведено ревізію у студ. Василя Кузика в Новім Селі, а переведив її агент Маньковскі, любачівський „обуватель“ в асисті жандармів підчас несприятності інтересованого.

До найшкандальніших епізодів треба зачислити ревізії і арештування студ. Грива Шиманського з Любличня. Дня 14, ц. м. переведено в него ревізію, арештовано і відставлено на постерунок поліції в Чесанові. Підчас переслухання випи-

ті роль в ров. Січелюві lub Вобіка. Одрісць tego wysłemu rana na swój koszt na studia za granicę“ Очевидно цю провокуючу пропозицію відкинува арештований з обуренням. Після списання протоколу вилушено його на волю, але не на довго. Дня 17, ц. м. арештовано його в друге і лінійно нічій відставлено до поз. команди поліції в Любачеві. По причині браку місця на нічліг (так заявив агент), відлушено його о год. 11, в ночі з порученням зголоситись на другий день рано в закладній бюрі. Після прихизу зголосити студ. Шиманський у цього самого агента. І знов „переслухання“ в ролі попередньої „пропозиції“. Остаточню переслуханням конєць і звільненій Шиманський удається на Дырєв, щоб звідси фякром відїхати домів. Але знов цікава історія. Коли зрільненій силів вже на возі готовий в дорогу, приходять жандарм, ше раз арештує і відправджує його на поліцію перед цего самого агента. Тут переводять ше раз основну особисту ревізію. В межичасі арештований стрічає за місцевими товаришами. Припускали мабути, що передано йому які письма або „літніксьє“. Очевидно все без яких-небудь результатів. Шойно тоді вилушено його до дому. Але ша не конєць. Того дня вибьрає Шиманський разом з двома іншими товаришами до Львова. В Раєві руській арештовано його ще раз і відставлено до Любачева, а 19, ц. м. перевезено до львівської тюрми при вул. Баторія.

Дня 18, ц. м. арештовано в Любачеві уч. гіми. Андрія Зеліска і відставлено до Львова та перевезено ревізію в домі студ. Дуди. Дня 19, ц. м. переведено основну ревізію у студ. Юрка Лашкевиче в Любачеві, під цю пору несприятного. Шукано за чимсь в скринях, по бочках на збіж, а стодолі, і навіть в трісках. Не знайдено нічого. Крім цього арештовано студ. Дуду і відставлено до тюрми у Львові. Треба замітити, що в його домі лежить хора жінка з півтора тіжневою дитиною і сестра Мога жінки. Поза тим вдома немає нікого. Шукали також за студ. Ярославом Мончаловським, який виїхав ще перед тим до своїх.

На околицю спадають також всі благодати, яку приносить карна експедиція, яку переходить від села до села вже від 12. вересня під такт крику курій і гегая гусій.

26. ревізії в сирігьїт захисті С. О. Вацлавана.

В п'ятницю дня 20, ц. м. о год. 3:30 досвіта прийшло до монастиря СС. Василіанок при вул. Потошкого 95, кільканайцятьох поліціяв і агентами, які перевели ревізію в шийм домі (отвираноці собі витрячати двері!), не придержуючися при тім найпримітніших правни чемности, яка належитья женцинам-монахиям. Поліція впади відразу до сутерни, і на поверхи, са-

Галицькі відносини.

Похід проти „Діла“.

Після арештування начального редактора Ф. Федорціва, львівська поліція очевидно поставила собі своім завданням припинити видання „Діла“ і залучити для України нових агітаторів.

Ревізії і арештування.

На дніх арештовано у Львові співробітниця „Землі і Воли“ Андрія Головку, ученика Ярослава Назара і студ. Зиновія Залуського.

Розправа проти Степана Федака і товаришів.

Перший день розправи.

Вулиця Баторія й судовий будинок уявляють собою такий самий вигляд, як це було вже десь тоді, коли була заповіженою розправа С. Федака і тов., та як виглядають при кожній такій „уроцистій“ нагоді. Сила кінної і пішої поліції, та строга перевірка вступників білетів до салі розправ й особистих документів.

Колі представників преси з сторонню публіку впушено до салі розправ — трибунал, лавки обвинувачених, присяжних суддів та оборонців були вже повні. З сторонню публіки є дуже мало осіб, бо окрім найблизчих родичів обвинувачених, не ввидано майже нікому вступного білету. А проти вандитів повна, бо три перші лавки за місцями часописних кореспондентів заняли оборонці, які не вистидили у бокових лавках, призначених для оборони.

Як характеристичний нюанс можна зазначити факт, що відпоручників редакції „Щод“ призначено тільки у переході поміж лавками кореспондентів. — Без пудра, так, що тоді писати щонебудь.

Склад Трибуналу:

Предс. Маєр, праворуч ради. Гейнер, лворуч ради. Народські прокуратор Релінгер, з боку прокуратор Гіртлер.

Лавка обвинувачених:

1) Ст. Федак на передовому гресі окремо; за ним у 1. лавці 2) Штик, 3) Палів, 4) Коберський, 5) Кучабський, 6) Матчак, 7) Гнатенчук; у 2. лавці: 8) Яремійчук, 9) Голубович, 10) Тодфан, 11) Горобіновський, 12) Білецький, 13) Зиблікевич.

Усі обвинувачені гарно одягнені. Інші обличчя білі й помарині від доагої щорічної вазини, але вони щодом не виглядають як страшний злочинці, яких акт обвинувачення хоче присудити на кару смерті. Гурт молодих, гарних мущин, з розумними інтелігентними обличчями, в спокійних, розважливих рухах й цілою такою жеспотичною, простою, інтелігентною поведінкою. Вони роблять вражіння, що за ними немає ніякої вини, а тим паче такої, яка би кезала їм сидіти на лавці обжалованих у салі прибраній великим образом білого орла на чорному полі.

За лавками обвинувачених сидять у лавці шість тюремних доворців.

В залі оборонців

сидять по черзі адвокати: д-р Бачинський, д-р Глушкєвич, д-р Старосольський, Присташ, д-р Макс Левинський, д-р Евін, д-р Давидяк, д-р Ганкевич, д-р Ер. Олєницький, д-р Волошин, д-р Бандель, д-р Якевич.

На салі між публікою у характері оборонців заняли місця адвокати: д-р Степан Федак, д-р Гараснак, д-р Західний, д-р Срібний, д-р Водюркєв, д-р Савчак, д-р Сапошкєвич, д-р Щироцький, д-р Голубовський, д-р Охримович, д-р Крижановський, д-р Луш, д-р Терещкєвич, д-р Добрянський, д-р Гводецький, д-р Рабак, д-р Туркєвич.

Всіх оборонців зголосилося 80; їх список ми вже подавали давніше.

Присяжні судді:

1) д-р Давид Гуєс, адвокат, 2) Алоїз Чоп, купець, 3) д-р Макс Зальцберг, адвокат, 4) Людвік Браун, уч. банку, 5) Іван Балух, пекар, 6) Пилип Фельцель, власт. реальн., 7) Пилип Кох, власт. каварни, 8) Маєр Фріш, купець, 9) Рішард Вієрвальд, інж., 10) Артур Бартош, купець, 11) Маршн Дуланський, урядник, 12) Владислав Лєрскі, уч., ас тупників; Менаральскі, інж., д-р Боровец, адвокат.

Перед початком розправи встє оборонець д-р Шухєвич.

Обор. д-р Шухєвич звертає увагу, що оборона просила була допустити на розправу стенографів. Стенографіви дали білету вступу, але на передодні розправи арештовано одного з них. Дє внесок на побільшення кількості стенографів та на перекладання й відповідного відповідного місяця у салі.

Предс. Маєр: стенографів допущено на розправу та назначено їм раніше місце, які вони повинні заняти.

Обор. д-р Евін зголошує внесок, щоби усунути з поміж присяжних суддів тих, які не володіють як слід українською мовою, бо це знання необхідне для правильного виконання обовязків присяжних суддів.

Предс. Маєр твердить, що всі присяжні судді розуміють по українськи.

Обор. д-р Евін: домагається на підставі відповідного закону дотримання прав української мови, та зголошує домагання перевести розправу в українській мові, тому, що всі обвинувачені й усі оборонці є Українцями.

Обв. Федак — складає заяву,

що відповідатиме тільки на запити зроблені в українській мові.

Предс. Маєр: трибунал розуміє українську мову так, як обвинувачені розуміють по польськи. Але він (Маєр) не говорить добре по українськи, а впрочім трибунал не є обовязаний ставити обвинуваченим запити по українськи.

Обор. д-р Евін ще раз підкрєслює, що він домагається од імени підсудних та оборони вєсти цілу розправу по українськи а не лише звертатися до підсудних на українській мові. Як що трибунал одмовляє цьому законному бажанню підсудних і оборони, хай це буде окрема постанова трибуналу.

Після тої заяви трибунал відходить на нараду.

За яких 20 хвилин члєни трибуналу повертають з наради.

Предс. Маєр оголошує рішення трибуналу переводити розправу на польський мові, а в разі потреби користуватися посередництвом перекладчика.

Д-р Шухєвич просить запроголосувати попередні слова предс. Маєра, що він не має української мови.

Предс. Маєр справляє оборонців добре („biedę“) не знає.

Предс. Маєр звертається до обв. Ст. Федака, питаючи його за реальн., але обор. Глушкєвич просить раніше слово.

Оборонець д-р Глушкєвич: Високий Трибунале! На запит пана предсідателя, хто боюється першого, отже, як треба думати, і головного обжалованого Степана Федака, я мав честь заявити, що цього обжалованого боронити будуть адвокати д-р Загайкевич з Перемішля. Я заявив це тому, що мало що не рік тому назад, обв ми обияли і зголосили в суді оборону цього обжалованого. Заявляючи це, я був певний, що д-р Загайкевич, який 4 дні тому приїхав з Перемішля до Львова, лише спізнився на кілька хвилин до розправи і швидко прийде. Однак в цей момент довбулося, що пана адвоката д-ра Загайкевича безпосередньо перед розправою арештувала львівська поліція з невідомих причин, забравши всі акти справи Федака (і тільки ті акти).

Стерджу, що д-р Загайкевич чотири дні пробує у Львові і вєсть той час, день і ніч, провів в товаристві товаришів по обороні, з котрими відбував майже без перерви конференції, пригтовлюючися до отсєї розправи. Супроти цього задержання д-ра Загайкевича органами поліції не можна пояснювати собі інакше, як спробою відомих чинників стероризувати оборону

в справі Федака і тов., а що найменше й у кожному разі вторити права оборони першого і головного обжалованого. Шо така поведінка відомих чинників в українських політичних процесех приборала який характер системи, доказує факт, що не так давно в тій салі, в часі рівнож українського політичного процесу, в найважливіший мєнт розправ арештовано головного оборонця, мєнєсєа д-ра Льва Ганкевича, якого кинено в тюрму на більш ніж два місяці а потім без обжалування і без слідства, ба навіть без подання прохання арештування, винушено на волю. Справа та стала дуже голосною і викликала справлєдливє обурєння нашої суспільности. Виявляючи рішучий протєст проти такої нечужної в салі поведінки, виношу вжити негайно всіх заходів до скасування поліційного арешту мєнєсєа Загайкевича, а коли би це з яких небудь причин не могло бути зараз, розпорядити його спроважєння на розправу з актами, хоч би під сторожею, щоби він міг сповняти свої високий обовязок і своє неугорюєме право оборони обв. Федака.

Оборонець звертається до прокуратора Гіртлера, щоби він видав відповіданє розпорядженє.

Прокуратор д-р Гіртлер підводиться до подовни з місця та швидко каже, що не може висловитися за ані проти внеску оборони.

Предс. Маєр: Трибунал прийме відповіданє рішення пізніше.

Обор. Глушкєвич: Просимо зараз, тому, що це буде дуже важна справа.

Трибунал ще влругє на нараду. За п'ять хвилин вляються члєни трибуналу.

Предс. Маєр оголошує перерву на 10 хвилин та каже вивєсти обвинувачених до їх кімнати.

— о —

(Після перерви). Предс. Маєр оголошує рішення трибуналу що до внеску оборони про звільнення арештованого оборонця д-ра Загайкевича. Трибунал одмовив домаганню оборони, мотивуючи це тим, що підсудні мають більшу кількість оборонців, так, що одним із них менше не буде великої шкоди обвинуваченням; що ж торкається звільнення д-ра Загайкевича з під арешту — то це не лежить у межах прав трибуналу.

Після цього предс. Маєр звертається до обвинувачених запитуючи їх про реальн.: рік і місце уродження, релігію, стан, заняття, студії, чи служили у війську і військовий ступінь, ім'я і заняття батьків. Свої запити робить предс. Маєр домаюю українською мовою.

що казати. — Ми знаємося, як артисти!

— Ах, какой он роскошный!.. Када би ви знали как он дивно играет Магбета!..

Підшов ще якийсь високий, худий, з голеним лицем добродій. Витягнувши довгу, кіньсєа ногу, кістляву руку, промовив: — Імєю честь! Предсєдатель Слободского „Пролєткульта“, народний поєт Лєнохін!

Я подав йому свою руку і мені стало наче соромно за неї, що була такою малою й незначною в порівнянню з його рукою.

— Ви знаєте з ним? — промовив він, кинувши голову на стілу, за якою лунав голос Потурченка: — На якого чорта зджався нам стї буржуазні туболи, що знизу оправлені в лєкеровану шкуру, зверху звязані волоссям! Ми і без них справдилися!

— Знаючіться! Я ж тимчасом... Не скінчив і кинувся в двері. Через хвилину його голос залунав десь уже за стіною і в загальний робітничий знову загомоніли.

Потурченко влетів серед них як бомба і, недіючи нікому сказати слова, заголосував:

— Сором! Ганьба! Місто без плякатів, військ без літератури, робітники без вігійати, сєлєне без інформації, а ви тут байдики бєтє!..

— Товариш Патурченко!.. Товариш Потурченко!.. Не забивайте, що я тільки радї іскусства заєсь і что я вообщє улюбляюсь, как ви можете?.. — кричала якась повногруда, оєцєкувата, стрижєна панина.

Він наче не чув нічого. Не переставши сипати словами, повернувся до мене і похалєєм кинув:

— Знаючіться! Я ж тимчасом... Не скінчив і кинувся в двері. Через хвилину його голос залунав десь уже за стіною і в загальний робітничий знову загомоніли.

— Як же так, шльзья? — незаспокоювався Потурченко. — Щоб шєні в одну мить!..

— Нікак кінця... — була та сама відповідь.

Потурченко сєрдито сплюнув, стадав їх маму і, не дивлячись на вєдє, сказав:

Ну, ходім!

— А може-б колєсь иншим радєм? — попробував було відмовитися, але він рішучо запротєстував:

— Ні в якому разі!.. Ви мусите робити те, що кажутє вам!.. Не думайте, що це тільки з вами так. От, не дали, як завтра я оголошу маказ про мобілізацію всіх мистецьких сил, а тоді!..

Зупинився. Приплющив трохи очі і з притиском додав:

— Тоді, ми їм покажемо, що має мистецтво!..

Дальші суперечки були зайві і пішов разом з ним. Ідучи вулицями, він раз у раз зупиняв зустріч...

— Лаютьє так! — відповідь він з якимсь незрозумілим захопленням. — Насилу навчив їх цього!..

— Ви?!

— А то-ж хто? — блиснув очима.

— Для чого?..

— Ха ха-ха!.. — засміявся він. — Буржук ви і більше нічого!.. Хіба-ж ви не знаєте того, що пролетар не може так, щоб не лаятися?.. А коли він лаяється, то душу й сєрдє вкладає в свою лайку!.. А так, як більшість з них лаяється дуже гідко і неоригінально, то я зробив деякий експеримент з тим усім і так уложив цілий лексіон нових слів для пролетарської лайки... Я взагалі, знаєте, експериментатор... З боку психології треба це розуміти!..

Так ми прийшли до бушюго помещання відомої чєрносотєнної газети „Непереможний Орєл“, де тепєр мистецтво Аїєнєвє... (звук)

кілька дівчат, явно семітського походження.

Потурченко влетів серед них як бомба і, недіючи нікому сказати слова, заголосував:

— Сором! Ганьба! Місто без плякатів, військ без літератури, робітники без вігійати, сєлєне без інформації, а ви тут байдики бєтє!..

— Товариш Патурченко!.. Товариш Потурченко!.. Не забивайте, що я тільки радї іскусства заєсь і что я вообщє улюбляюсь, как ви можете?.. — кричала якась повногруда, оєцєкувата, стрижєна панина.

Він наче не чув нічого. Не переставши сипати словами, повернувся до мене і похалєєм кинув:

— Знаючіться! Я ж тимчасом... Не скінчив і кинувся в двері. Через хвилину його голос залунав десь уже за стіною і в загальний робітничий знову загомоніли.